

การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคเปลี่ยนโลก The world after the COVID-19 pandemic era and the administrator's development

สุริยา เตยสร้อย* ปณฐวิทย์ สุขศิริปานรัตน์* อธิกร วรบำรุงกุล**

Suriya toeisroi Pantawit Suksiripannarut* Theerangkoon Warabamrungkul***

Received: 26 October 2022 / Revised: 18 December 2022 / Accepted: 31 December 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการพัฒนาผู้บริหารในยุคโรคเปลี่ยนโลกสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นบทบาทสำคัญต่อองค์กรมากที่สุด เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางเพื่อบางนโยบายและนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จขององค์กร ฉะนั้นผู้บริหารจะต้องมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น กล่าวคือการมีภาวะผู้นำทางด้านการบริหารตน (Self) คือ ต้องพัฒนาตนเอง (Development of knowledge) ให้มีองค์ความรู้ในศาสตร์ทุกแขนงเพื่อพัฒนาให้ตนเอง มีความก้าวหน้าและทันสมัยสามารถนำความรู้ นั้นไปใช้ในการบริหารองค์กร มีทักษะในการควบคุมอารมณ์ (Temperate) ที่ดี ด้านการบริหารคน (Staff) คือการมีมนุษยสัมพันธ์ (Human) ที่มีประสิทธิภาพ ในการประสานการทำงานและมีทักษะในการโน้มน้าวบุคลากรในองค์กร อย่างมีกฎเกณฑ์ (Regulation) ด้านการบริหารงาน (Work) คือเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ (Vision) ในการพัฒนาองค์กรให้มี ประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคเปลี่ยนโลกนี้ จึงจำเป็นต้องมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและชัดเจนจนเป็นที่ประจักษ์ ของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอด้วย Model of Change อันประกอบด้วย Challenge (ความท้าทาย) Humility (ความถ่อมตน) Attitude (ทัศนคติ) Noticeable (โดดเด่น สะดุดตา) Gravity (ความเอาใจจริงเอาใจ) Enthusiastic (กระตือรือร้น)

คำสำคัญ : ยุคโรคเปลี่ยนโลก / วิถีใหม่สู่ทักษะดิจิทัล/ การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา /การบริหารสถานศึกษา

* นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

* Graduate student at Master of Education Administration program, faculty of Education, Rambhai Barni Rajaphat University

** Asst. Prof. Dr. at Department of Educational Administration, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University

Abstract

The goal of this article is to portray executive growth in the era of disease, with the goal of shifting the globe toward educational excellence. School administrators have the most crucial role in the organization because they lay the groundwork for policy formulation and guide the school to success. As a result, executives must have a distinct identity. That is self-management leadership is the development of oneself (knowledge development) in all disciplines of science in order to develop oneself. That progressive and current information can be used for organizational management. Good moderate skills in staff management are good human relations, the capacity to coordinate work, and the ability to persuade personnel in the organization with rules and regulations. Work is a vision for effective organizational development, so school administrators in this world of constant change need to have a distinct and clear identity that is evident in the ever-changing society. Challenge, Humility, Attitude, Noticeable, Gravity, and Enthusiastic are the components of the change model.

Keywords: The world after the COVID-19 pandemic era / The New Normal to Digital Skills / Administrators development / The School Administration

บทนำ

ในช่วงสองถึงสามปีที่ผ่านมา โลกกำลังเผชิญกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา COVID-19 ที่มีอัตราการแพร่ระบาดสูงทำให้ผู้คนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ไวรัสโคโรนาเกิดจากไวรัสที่เกิดขึ้นในสัตว์จากนั้นจึงเกิดการกลายพันธุ์เป็นไวรัสที่สามารถติดต่อในมนุษย์ได้ ในระยะแรกทางการแพทย์ยังไม่สามารถหาวิธีการรักษาได้จึงทำให้เกิดการระบาดอย่างหนัก ซึ่งเชื้อไวรัสโคโรนา COVID-19 มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า SARS-CoV-2 ทำให้เกิดไข้ ไอ และปอดอักเสบ เริ่มพบผู้ป่วยที่เมืองอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ทางภาคกลางของประเทศจีนครั้งแรกเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 (ค.ศ. 2019) ซึ่งเป็นเมืองที่มีผู้คนอาศัยอย่างหนาแน่น จึงเกิดการระบาดอย่างรวดเร็วและมีคนป่วยหนักถึงขั้นเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก โดยโรคระบาดในอดีตที่เคยโด่งดังที่สามารถทำให้คนทั่วโลกล้มตายไปมากกว่า 200 ล้านคนไม่ต่างกับปัจจุบัน นั่นก็คือ Black Death หรือกาฬโรค ซึ่งโรคระบาดที่เกิดจากการติดเชื้อแบคทีเรียโดยการสัมผัสเนื้อเยื่อและสารคัดหลั่งของสัตว์ ฟันแทะ หรือติดเชื้อผ่านหมัดที่อยู่ในสัตว์ฟันแทะพาเชื้อแบคทีเรียนี้มาสู่คน แบคทีเรียนี้มีชื่อว่า Yersinia pestis ตั้งตามแพทย์ชาวฝรั่งเศส Alexandre Emile Jean Yersin ผู้ค้นพบเชื้อแบคทีเรียชนิดนี้ ทั้งนี้แบคทีเรียดังกล่าวยังสามารถแพร่ได้ทั้งทางอากาศ และการรับประทานอาหารที่ปนเปื้อนเหตุใดโรคระบาดนี้ถึงมีคนตายเป็นล้าน ๆ คน กาฬโรคที่เคยระบาดนั้นได้สร้างความเสียหายไว้มาก ซึ่งการระบาดไม่เพียงส่งผลกระทบเรื่องสุขภาพแล้ว ยังส่งผลกระทบเป็นอย่างมากในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ศาสนาและศิลปวัฒนธรรมในยุโรป ทั้งนี้ถ้าลองเปรียบเทียบการระบาดของกาฬโรคกับการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา COVID-19 นั้นจะมีสิ่งที่เหมือนกัน

อยู่ คือมีจุดเริ่มต้นมาจากสัตว์ป่า สามารถแพร่ระบาดได้ทางอากาศ ทำให้ผู้คนติดเชื้อและเสียชีวิตจำนวนมาก ส่งผลกระทบกับสุขภาพ เศรษฐกิจ และการศึกษาเป็นอย่างมาก (ตามพงศ์ เหลืองบริบูรณ์, ออนไลน์, 2560)

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา COVID-19 มีผลกระทบทางการศึกษากับการศึกษา เนื่องจากในช่วงระบาด เด็กนักเรียนนักศึกษาทั่วโลกต้องหยุดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพราะเป็นช่วงที่ยังไม่มีวัคซีนและยารักษา จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเป็นการสอนทางไกลเพื่อลดการสัมผัสและการติดเชื้อ นักเรียนจึงต้องเรียนที่บ้านโดยมีผู้ปกครองช่วยเรื่องการเรียนการสอน มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย นอกจากนี้ยังมีการใช้ระบบการศึกษาทางไกลต่าง ๆ เช่น ระบบ DLTV การเรียนการสอนผ่านทีวี ใช้ระบบออนไลน์ ผ่าน internet หรืออาจเป็นการจัดการเรียนการสอนแบบการผสมสลับกันไป เพื่อลดความหนาแน่นในโรงเรียน ขึ้นอยู่ตามความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนของเด็กไม่ติดขัด ซึ่งเป็นการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ อย่างไรก็ตามแม้จะมีการปรับตัวสำหรับการเรียนในรูปแบบที่เปลี่ยนไปจากเดิมแล้วแต่ก็ยังคงส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาอีกหลายด้าน ได้แก่

- 1) ความไม่พร้อมด้านอุปกรณ์การเรียน เนื่องจากการเรียนรูปแบบใหม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้มีราคาค่อนข้างสูงทำให้บางครอบครัวที่ได้รับผลกระทบด้านรายได้ไม่สามารถซื้ออุปกรณ์การเรียนที่จำเป็นได้
- 2) สภาพแวดล้อมที่ไม่อำนวยต่อการเรียน เนื่องจากนักเรียนอาจไม่สามารถปรับตัวได้ทันซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการศึกษาทางด้านจิตใจ เช่น การไม่มีสมาธิและการขาดกำลังใจในการเรียน หรืออุปสรรคในการเรียนทำให้เข้าใจบทเรียนได้ช้ากว่าการเรียนในห้องเรียน ทำให้นักเรียนเกิดปัญหาทางการเรียนและเกิดอาการท้อแท้หมดกำลังใจในการเรียน
- 3) ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้หลายครอบครัวมีรายได้ที่ลดลง ทำให้กระทบต่อการจ่ายค่าเล่าเรียนและ การซื้ออุปกรณ์การเรียน นักเรียนบางรายจำเป็นต้องออกจากกระบบการศึกษาเพื่อหารายได้เสริมช่วยเหลือครอบครัวหรือส่งตัวเองเรียนต่อ ซึ่งอาจทำให้การศึกษาไม่ต่อเนื่อง
- 4) การขาดการสนับสนุนด้านอื่นจากโรงเรียน ซึ่งการขาดการสนับสนุนเหล่านี้นอกจากจะทำให้ค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองสูงขึ้นแล้วซึ่งอาจกระทบต่อคุณภาพการศึกษาได้
- 5) งบประมาณสำหรับการศึกษาที่น้อยลง เนื่องจากภาครัฐต้องเร่งเยียวยาประชาชนเป็นจำนวนมาก ขณะที่การจัดเก็บรายได้ภาครัฐลดลง ทำให้จำเป็นต้องลดการจัดสรรงบประมาณสำหรับการศึกษาไปส่วนอื่น ๆ ซึ่งอาจกระทบต่อการสร้างและพัฒนาโรงเรียน การจ้างครูอาจารย์ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนออนไลน์ในระยะต่อไป (ฉัตรชัย ดวงรัตนพันธ์, ออนไลน์, 2564) ซึ่งจะเห็นได้ว่าผลกระทบทางด้านการศึกษามีหลากหลายด้าน ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนำพาการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายในสังคมที่ได้เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถให้เท่าทันกับยุคโลกเปลี่ยนโลก

ยุคโลกเปลี่ยนโลก

สังคมในปัจจุบันพยายามสร้างกระบวนการพัฒนาให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ มิติ โดยให้ความสำคัญในเรื่อง “ความมั่นคงและปลอดภัย” ในทุก ๆ มิติไม่ว่าจะเป็นมิติด้านการเมืองการปกครอง มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม รวมถึงมิติทางการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นมิติที่สำคัญเพราะเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของเยาวชนที่กำลังจะเป็น

พลเมืองของชาติ ด้วยเหตุผลที่ว่าจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันนี้ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ความหลากหลายของสังคมโลกมีมากขึ้นตามลำดับขององค์ความรู้ มีความรู้เกิดขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา และบางครั้งก็มีการนำความรู้เดิมมาพัฒนาบนรากฐานของการเปลี่ยนแปลงถือได้ว่าเป็นการ “ต่อยอดองค์ความรู้” สู่การพัฒนาไปยังเป้าหมายและมาตรฐานที่กำหนดไว้ สังคมโลกในยุค โลกเปลี่ยนโลกนี้เป็นสังคมที่ไร้ขีดจำกัดของข้อมูลข่าวสาร เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกลุ่มคนด้วยกัน อิทธิพลของการสื่อสารที่ก้าวไกลจากดาวเทียม ระบบดิจิทัล รวมถึงระบบอื่น ๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาตามไปด้วย และต้องยอมรับว่า ไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยงได้ สถานศึกษาจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนทุกคนสำหรับการออกไปดำรงชีวิต ในยุคโลกเปลี่ยนโลกนี้ ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในมิติของการจัดการเรียนรู้ สถานการณ์ของโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรและพลเมืองโลกหลายด้าน เช่น ความผันผวนทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่รวดเร็ว ความปรวนแปรของสภาพภูมิอากาศ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติทางธรรมชาติของโลกมีแนวโน้มว่าจะเกิดความเสี่ยงมากขึ้นและผลกระทบอื่นๆตามมาอีกมากมาย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558 : 52) ทำให้องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนต่างได้รับผลกระทบจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ยืดหยุ่นและมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าว ในรอบปีที่ผ่านมาการแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบวงกว้างในหลายมิติทั่วโลก รวมทั้งผลกระทบต่อแวดวงการศึกษาในหลายแง่มุม ตั้งแต่การปิดเรียนปรับมาใช้การสอนผ่านกลไกต่าง ๆ ตลอดจนปัญหาทางเศรษฐกิจที่ตามมาทำให้เด็กหลายคนต้องออกจากโรงเรียน ทำให้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาถ่างเพิ่มมากขึ้น แต่อีกด้านโควิด-19 กลายเป็นแรงผลักดันบังคับให้เกิดการปรับตัวและนำมาซึ่งเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ทั่วโลก (ภูมิศรัณย์ ทองเลียม, วิดีทัศน์, 2563) ซึ่งผลกระทบของเชื้อไวรัสโคโรนา COVID-19 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการศึกษา ดังนี้

1. เด็กเรียนรู้ได้ไม่เต็มที่ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา COVID-19 ช่วงที่เด็กต้อง อยู่บ้าน หรือขาดการทบทวนบทเรียนเป็นเวลานาน ความรู้ก็อาจจะหายไป นอกจากความรู้ที่หายไปแล้วยังอาจส่งผลกระทบต่อพื้นฐานความรู้ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทุนมนุษย์ในสังคมหลายประเทศก็พยายามแก้ปัญหา โดยการเพิ่มอุปกรณ์ต่าง ๆ เพิ่มอินเทอร์เน็ต เทรนครูให้รับมือกับการเรียนการสอนแบบระยะไกล

2. การศึกษาไม่ได้อยู่แค่ในห้องเรียน ผนึกท้องถิ่นจัดการศึกษาตามบริบทพื้นที่ ข้อดีในช่วงที่ผ่านมา คือ การทำให้เกิดนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกลเป็นจำนวนมากหลายอย่าง ได้เห็นว่ามีทำได้ดีและครูสามารถทำได้มีการคิดค้นวิธีการที่ดีหลายอย่าง ทำให้รู้ว่าการศึกษาไม่ใช่เกิดขึ้นได้ในห้องเรียนเท่านั้น แต่เมื่อสถานการณ์จำเป็นสามารถเกิดได้ทุกที่ทั้งทางออนไลน์หรือทางออฟไลน์ เช่น การส่งหนังสือ อุปกรณ์การเรียน พร้อมคำแนะนำไปให้เด็กในพื้นที่ ครูใช้ช่องทางในการส่งหนังสือ อุปกรณ์การเรียนให้กับนักเรียนในช่วงโควิด-19 ซึ่งเป็นวิธีการต่าง ๆ ในการช่วยบรรเทาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ในช่วงเวลาวิกฤติได้ ที่สำคัญคือทำให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชน เห็นว่าผู้ปกครองหรือคนที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่นก็มีความใส่ใจต่อประเด็นการศึกษาของบุตรหลาน และสามารถแก้ปัญหาในบริบทของท้องถิ่นได้ นอกจากผลกระทบด้านการเรียนรู้ เชื้อไวรัสโคโรนา COVID-19 ยังส่งผลกระทบต่อ

เศรษฐกิจ โดยพบว่าเด็กยากจนได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจอย่างมาก ทั้งครอบครัวที่ผู้ปกครองตกงาน ผู้ที่มีรายได้ลดน้อยลง หรือมีภาระพึ่งพิงมากขึ้น ล้วนกระทบต่อการเรียนของลูกหลาน และทำให้แนวโน้มของความเหลื่อมล้ำมีมากขึ้น ซึ่งอาจจะทำให้เด็กต้องขาดเรียนมากขึ้นหรือครอบครัวมีรายจ่ายเพื่ออุดหนุนการศึกษาน้อยลง การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 ได้ส่งผลกระทบกับการศึกษาในทุกๆ ระดับ ตั้งแต่ปฐมวัยถึงระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าในช่วงโควิด-19 เด็กเล็กมีการพัฒนาของกล้ามเนื้อที่ลดลงซึ่งอาจเป็นกลุ่มเสี่ยงของการหลุดออกจากระบบการศึกษา สำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นการเรียนการสอนในวิชาที่ต้องมีการฝึกปฏิบัติการต่าง ๆ ก็จะได้รับผลกระทบมากกว่าวิชาที่สามารถเรียนได้ในระยะไกล เช่น วิชาคอมพิวเตอร์ แต่สิ่งที่ยังคงน่าห่วงคือนักเรียนที่ไม่มีความพร้อมในการเรียนในลักษณะทางไกลที่จะทำให้ต้องขาดหายไปทางวิชาการไป และผลกระทบทางเศรษฐกิจที่จะทำให้มีนักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษามากขึ้น ซึ่งคงจะต้องมีแนวทางร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ในการช่วยเหลือนักเรียน ครูและโรงเรียนในกลุ่มนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ได้รับผลกระทบส่วนมากคือนักเรียนยากจนด้อยโอกาส ทั้งจากปัญหาทางการเงิน ปัญหาทางเศรษฐกิจ ที่สำคัญคือได้เห็นสถานการณ์วิกฤติด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ปัญหาการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โควิดที่เกิดขึ้นกับประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ มีเทคโนโลยีที่สูง หากแต่ขาดนโยบายการสนับสนุนทางสังคม (social safety net) ที่ดีพอ เป็นบทเรียนว่าระบบของการสนับสนุนทางสังคม ด้านการศึกษา และความมุ่งมั่นของภาครัฐและความร่วมมือจากภาคประชาสังคมต่างๆ เป็นสิ่งที่เราควรคาดหวังที่จะไปให้ถึงความเสมอภาคทางการศึกษา (ภูมิศรัณย์ ทองเลียม, วิจิตต์, 2563) จึงส่งผลให้เกิดนวัตกรรมการเรียนการสอนทางไกลในการใช้ทักษะดิจิทัล

วิถีใหม่สู่ทักษะดิจิทัล

วิถีใหม่ เป็นการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากในอดีต เนื่องจากมีปัจจัยบางอย่างที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีชีวิตแบบใหม่ที่ไม่คุ้นเคย ซึ่งประกอบไปด้วยกระบวนการเรียนรู้ ทักษะการสื่อสาร และวิธีการปฏิบัติ รวมถึงการจัดการในการดำเนินชีวิตในรูปแบบใหม่ โดยมนุษย์จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบันมากกว่าโยกย้ายถึงอดีต ตามทฤษฎีการปรับตัวของ Rogers (1967: 262) อธิบายว่า บุคคลที่ปรับตัวได้จะเป็นตัวของตัวเอง เข้าใจยอมรับตนเองและผู้อื่น รวมทั้งสามารถรับรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ตามความเป็นจริงและสามารถนำประสบการณ์นั้นมาปรับให้เข้ากับโครงสร้างหรือบุคลิกลักษณะของตนเองอย่างไม่ขัดแย้งหรือบิดเบือน พร้อมทั้งรับรู้ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในเชิงบวก ดังนั้นเมื่อวิกฤติการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา COVID-19 ทำให้เกิดการปรับตัวของสังคมโดยมีการล็อกดาวน์มีการให้อยู่บ้าน ลดการเดินทาง การปรับตัวก็เริ่มขึ้น มีแพลตฟอร์มบริการดิจิทัลแบบออนไลน์เกิดขึ้นมากมาย เช่น การประชุมของครูผ่านระบบ ZOOM การเรียนการสอนออนไลน์ที่ครูผู้สอนกับนักเรียนพบกันบนแพลตฟอร์ม เทคโนโลยีดิจิทัลที่เป็นแพลตฟอร์มบริการออนไลน์ ทำให้เกิดการเชื่อมต่อระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียนโดยตรงได้ แพลตฟอร์มออนไลน์ได้เติบโตขึ้นจนกลายเป็นพฤติกรรมของครูและนักเรียนที่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้รวดเร็วขึ้น และมีให้เลือกหลากหลายช่องทาง ยิ่งขณะเกิดวิกฤติโควิดจำเป็นต้องลดการเดินทางไปนอกสถานที่ และถูกจำกัดให้ทุกคนมีการตื่นตัวกับการดูแลสุขภาพและเตรียมพร้อมปรับตัว สถานศึกษาทุกแห่งได้ปรับตัว ตามคำแนะนำของกระทรวงสาธารณสุข ตั้งแต่การจัดระเบียบการเข้าโรงเรียน การคัดกรอง การปฏิบัติตนเมื่ออยู่ใน

สถานศึกษา การเว้นระยะห่าง การใส่หน้ากากอนามัย การล้างมือ เพื่อการป้องกันตนเองจากการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19 นับเป็นวิถีปฏิบัติใหม่ ชีวิตวิถีใหม่จึงเกี่ยวข้องกับการบริการใหม่ ๆ ที่ใช้แพลตฟอร์มการบริการดิจิทัลอีกมากมาย เช่น การเรียนหนังสือแบบออนไลน์ การประชุมออนไลน์ การเรียกใช้บริการต่าง ๆ ผ่านแพลตฟอร์มที่สามารถใช้ผ่านสมาร์ตโฟนได้ ด้วยความก้าวหน้าในระบบสื่อสารแบบดิจิทัล ทำให้การประชุม พูดโต้ตอบเป็นแบบการประชุมผ่านวิดีโอ มีซอฟต์แวร์ที่ใช้จัดการประชุมให้บริการซึ่งต่อไปเพื่อแน่ว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการศึกษาผ่านระบบโทรคมนาคมดิจิทัล (Telemedicine) จะเป็นบริการที่พบเห็นได้มากขึ้น โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงมาใช้ในการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงพื้นที่การเรียนรู้เป็นสถานที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดด้วยเทคโนโลยีในปัจจุบันและนวัตกรรม ที่สร้างสรรค์คอนเทนต์ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ไม่ได้เกิดแค่ในโรงเรียนหรือห้องเรียนเท่านั้น แต่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่แท้จริงย่อมเกิดขึ้น เมื่อบุคคลเปิดใจยอมรับที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ โดยไม่จำกัดสถานที่ บุคคล เพศ หรือช่วงวัย เพราะการเรียนรู้ไม่มีวันสิ้นสุด (ยุทธชาติ นาท่อม, ออนไลน์, 2564)

การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษายุคโลกเปลี่ยนโลก

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษา การบริหารจะดำเนินไปได้ด้วยดีบรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จได้มากขึ้นอยู่กับคุณลักษณะหลายประการของผู้บริหารเนื่องจากสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาตนเองเพื่อก้าวให้ทันกับยุคโลกเปลี่ยนโลก ผู้บริหารต้องมีความสามารถใช้ศิลปะความเป็นผู้นำโน้มน้าวบุคคลซึ่งเป็นผู้ตามให้เกิดการคล้อยตาม ยอมรับที่จะทุ่มเทความพยายามอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงาน ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ สามารถจัดกระบวนการทำงานและการใช้ทรัพยากร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการวางแผน การบริหารองค์กร การสั่งการและการควบคุมเพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน ความสามารถของผู้บริหารสามารถวัดได้จากประสิทธิผลและประสิทธิภาพของงานที่เกิดขึ้น ผู้บริหารต้องเห็นภาพความเชื่อมโยงของหน่วยงานย่อย ๆ ภายในองค์กรว่าจะมีผลกระทบกันอย่างไร เพื่อให้การบริหารจัดการมีความราบรื่น มีเป้าหมายที่จะไปร่วมกันที่เรียกว่า วิสัยทัศน์ ดังนั้นผู้บริหารในยุคโลกเปลี่ยนโลกนี้จะต้องเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามกฎหมายในการที่ใช้ความรู้ความสามารถของตนนำพาบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาให้ปฏิบัติหน้าที่ตามแผนและนโยบายที่ได้วางไว้ให้บรรลุผลสำเร็จภายใต้มาตรการ การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา COVID-19 ผู้บริหารต้องมีคุณภาพสามารถจัดการบริหารการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การทำงานที่มีคนมาอยู่ร่วมกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปจะต้องมีการบริหารจัดการเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร และจะต้องมีผู้นำในการดำเนินการงานต่าง ๆ ซึ่งผู้นำนั้นจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ผู้นำที่เป็นทางการ คือ ผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งตามโครงสร้างอำนาจหน้าที่ขององค์กรเพื่อเป็นผู้ที่อำนวยความสะดวกการทำงานขององค์กรและมีอำนาจตามกฎระเบียบที่วางไว้ 2) ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ คือ บุคคลที่ได้รับความเชื่อถือหรือมีความสามารถเฉพาะในการนำพาบุคคลอื่นทำสิ่งต่าง ๆ หากแต่ผู้นำในลักษณะนี้มีได้รับการแต่งตั้งตามโครงสร้างอำนาจหน้าที่หรือกล่าวให้เข้าใจง่ายว่าไม่ใช่ผู้มีอำนาจเป็นทางการ จากที่กล่าวถึงลักษณะของผู้นำใน 2 ลักษณะข้างต้นนี้จะกล่าวถึงผู้นำที่เป็นทางการ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เพราะเป็นผู้ที่มีหน้าที่สำคัญในการ

กำกับให้การดำเนินกิจการต่าง ๆ เป็นไปตามแผนที่วางไว้และไปถึงจุดหมายได้ ผู้บริหารยุคใหม่จะต้องเป็นผู้ที่จะทำหน้าที่ในการตัดสินใจในการดำเนินนโยบาย กำกับให้การดำเนินกิจการต่าง ๆ เป็นไปตามที่วางไว้ ตลอดจนเมื่อประสบกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่แปรเปลี่ยนจะต้องอาศัยความมีภาวะผู้นำของผู้บริหารในการตัดสินใจว่าจะให้องค์กรเดินไปในทิศทางใด เพื่อให้องค์กรสามารถอยู่รอดได้ จึงกล่าวได้ว่าภาวะผู้นำนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้บริหารองค์กร ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ ตรงกับ ภาษาอังกฤษคำว่า "Leadership" หมายถึง บุคคลที่มีอิทธิพลในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งผู้บังคับบัญชาจะได้รับการยอมรับจากผู้อื่น และทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกเพื่อนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายโดยการให้บุคลากรในองค์กรมีส่วนร่วม เป็นการแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำจะเป็นตัวสำคัญที่ผู้บริหารขาดไม่ได้ เนื่องจากผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและประสานให้บุคลากรทุกคนในองค์กรให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนองค์กร ซึ่งวีระพงศ์ เกียรติไพรยศ ได้เสนอ SSW Model ในการสร้างภาวะผู้นำของผู้บริหาร 3 ด้าน คือ 1) บริหารตน (Self) คือ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำจะต้องเริ่มต้นที่การบริหารจัดการตนเอง เพื่อพัฒนาความรู้ (Development- of knowledge) เพื่อให้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีความก้าวหน้าและทันสมัยในการนำไปใช้บริหารองค์กร และผู้บริหารจะต้องมีการควบคุมอารมณ์ (Temperate) เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหาร เพราะจะต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่คาดการณ์ได้และคาดการณ์ไม่ได้ เพื่อให้การตัดสินใจต่าง ๆ เป็นไปด้วยความรัดกุม ไม่แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และผู้บริหารจะต้องกล้าตัดสินใจ (Decision) ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำจะต้องกล้าตัดสินใจ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร จึงกล่าวได้ว่าการบริหารตนได้ด้นนั้นเป็นการสร้างภาวะผู้นำในการบริหารจัดการองค์กร 2) บริหารคน (Staff) คือ การบริหารองค์กรจะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายระดับ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำจึงจำเป็นจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ (Human) เพื่อเชื่อมประสานงานและโน้มน้าวบุคลากรในองค์กรมีกฎเกณฑ์ (Regulation) คือจะต้องยึดกฎระเบียบในการบริหารจัดการองค์กร 3) บริหารงาน (Work) คือ การบริหารองค์กรเพื่อให้ไปถึงเป้าหมายที่วางไว้ ผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์ (Vision) ในการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ) มีแผนงาน (Layout) การบริหารงานจะต้องมีแผนที่ชัดเจนในการบริหารองค์กร และต้องใช้เทคโนโลยี (Technology) เข้ามาช่วยในการทำงานในองค์กร จึงกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำนั้นถือเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารองค์กรจะต้องมี เพราะจะทำให้การบริหารงานต่าง ๆ เป็นไปด้วยความราบรื่นและพร้อมที่จะเผชิญกับสภาพสังคมหรือบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนภัยคุกคามต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างคาดไม่ถึง โดยเฉพาะในปัจจุบันที่สภาพ สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์กรให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก (วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ, 2560) ซึ่ง Kennedy ได้กล่าวถึงทักษะภาวะผู้นำ (กรรณิการ เรตมอนต์, 2559) ไว้ดังนี้ 1) ความร่วมมือ (Collaborative) คือ ผู้บริหารจะต้องมีทักษะหรือศิลปะในการโน้มน้าวให้บุคลากรภายในองค์กรและภายนอกองค์กรที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือกันในการทำงานเป็นทีม ซึ่งจะเป็นพลังสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้นั้นประสบความสำเร็จ โดยพฤติกรรมที่แสดงการร่วมมือคือ สมาชิกจะต้องมีเจตคติที่ดีต่อกัน มีความเข้าใจกัน ยอมรับข้อเสนอแนะและเหตุผลของผู้อื่น มีการช่วยเหลือกันและกัน ศรัทธาและให้เกียรติกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน ซึ่งการที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือเช่นนี้ได้จำเป็นจะต้องอาศัยความมีภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรเป็นผู้นำในการก่อให้เกิดความร่วมมือ 2) การมีวิสัยทัศน์ (Visionary) คือ เป็นแนวความคิดหรือจินตนาการเกี่ยวกับอนาคตที่พึงปรารถนาขององค์กร และ

วิสัยทัศน์ที่ถูกต้องจะเป็นแนวความคิดที่ทรงพลัง เป็นศูนย์รวม ของการทุ่มเททักษะความรู้ความสามารถและ ทรัพยากรเพื่อการได้มาของอนาคต 3) มีความกระตือรือร้น (Energetic) คือ มีความอยากในการทำงานและ ขยัน เรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนความรู้หรือทักษะในการทำงาน และในการพยายามแสวงหาทักษะต่าง ๆ นั้น จะต้องมีความคิด เชิงบวก มองว่าการมีความรู้มาก ๆ จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร หรือมีความ อยากในการพัฒนาองค์กรให้มีความก้าวหน้าทันสมัย มีการนำนวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ในองค์กรให้มีความทันสมัย 4) มีความมั่นใจและ กล้าหาญ (Confident- and Courageous) คือ การเป็นผู้บริหารองค์กรจะต้องมีความมั่นใจและกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงองค์กรให้เกิดความเจริญเติบโตและดีกว่าที่เป็นอยู่โดยเฉพาะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำจะต้องมีความกล้าหาญที่จะเปลี่ยนแปลง องค์กร คือ 4.1) กล้าคิดใหม่และคิดนอกกรอบ 4.2) การทำงานร่วมกับผู้บริหารองค์กร 4.3) การกระตุ้นและดึงดูด ผู้บริหารระดับรองและพนักงานขององค์กรให้มีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง 4.4) มองโอกาสมากกว่าความเสี่ยง 4.5) การสื่อสารอย่างฉลาด 4.6) การมองหาโอกาส ในการสร้างพันธมิตร 4.7) การผลักดันความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (พสุ เดชะรินทร์, 2564) 5) มีความยืดหยุ่น(Resilient) คือ ทำให้องค์กรสามารถปรับตัวและอยู่รอดใน สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงกล่าว คือ 5.1) ผู้นำที่พร้อมรับมือกับวิกฤตและการเปลี่ยนแปลงจะต้องเป็นผู้ที่มี วิสัยทัศน์ มีความสามารถในการตัดสินใจ และมีภาวะผู้นำ 5.2) มีระบบการทำงานที่ยืดหยุ่นและสนับสนุนการทำงาน ในช่วงวิกฤตที่เผชิญ 5.3) บุคลากรต้อง มี Resilient- Mindset คือ พร้อมปรับตัว ไม่ยอมแพ้ และเชื่อมั่นในการ กลับมาฟื้นตัวขององค์กร 5.4) มีวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมแนวคิดองค์กรที่ยืดหยุ่น (Resilient Organization) มีความเชื่อว่าการกำหนดลำดับขั้นในการทำงานจะเป็นประโยชน์มากกว่า (ธัญญา สุธรรมชัย, 2560) 6) กล้าเผชิญ ภายนอก (Outward facing) คือ ในการบริหารองค์กรที่สภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผู้บริหารที่มี ภาวะผู้นำจะต้องการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง และกล้านำพาองค์กรไปสู่การแข่งขันกับองค์กรอื่น ๆ เพื่อให้องค์กรได้ เรียนรู้การเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอกและสร้างการยอมรับให้แก่องค์กร 7) รู้เท่าทันด้านการเมือง (Politically Astute) คือ การยอมรับว่าการเมืองมีผลต่อความอยู่รอดขององค์กร โดยเฉพาะนโยบายต่าง ๆ ที่กำหนดโดยฝ่าย การเมืองอันจะส่งผลกระทบต่อหน่วยงานหรือองค์กร เช่น นโยบายของรัฐบาลไทยเรื่องการขับเคลื่อนการปฏิรูปเพื่อ รองรับการปรับเปลี่ยนตามนโยบาย Thailand 4.0 ต่อมาได้ออกประกาศกรมการปกครอง เรื่อง ยกเลิกการเรียก สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้าน และในประกาศยังกล่าวอีกว่า หากมีความจำเป็นต้องใช้เพื่อ ประกอบการพิจารณาดำเนินการ ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับคำขอเป็นผู้จัดทำสำเนาขึ้นเอง โดยห้ามเรียกเก็บค่าใช้จ่ายจากการ จัดทำ เอกสาร (ประกาศกรมการปกครอง, 2564) ในฐานะองค์กรจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องรู้เท่าทันการเมือง เพื่อปรับองค์กรให้สอดคล้องกับนโยบายทางการเมืองที่เกี่ยวข้อง 8) นักคิดเชิงระบบ (Systems Thinker) คือ เป็นวิธี ที่ต้องทำความเข้าใจโลกและระบบที่ซับซ้อน หากต้องการเข้าใจเรื่องราวในโลกยุคโลกาภิวัตน์จะต้องมีความเข้าใจ ระบบของ สังคม ระบบเศรษฐกิจ ระบบวัฒนธรรมและอื่น ๆ ซึ่งต้องเกิดจากการเรียนรู้และฝึกฝนวิธีการคิด วิธีการ เชื่อมโยง และทำความเข้าใจกับความเป็นเหตุเป็นผล ฉะนั้นการทำความเข้าใจกับระบบและการคิดอย่างเป็นระบบจึง เป็นหลักการเบื้องต้นในการทำความเข้าใจต่อเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ระบบจึงไม่อาจแยกจากการมีชีวิตของ มนุษย์ได้การทำความเข้าใจ ถึงความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยงที่มองเห็นสัมพันธ์ภาพและความโยงใยของชีวิต ทำให้ มองเห็นคุณค่าในตัวของมนุษย์ได้ และมีกระบวนการที่มีการพัฒนาการที่ไม่หยุดนิ่ง 9) มีความสามารถด้านเทคโนโลยี

(Technologically Literate) คือ ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารองค์กร ผู้นำองค์กร จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและนำมาปรับใช้ในองค์กรเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาองค์กร จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าภาวะผู้นำมีความสำคัญมากต่อการบริหารองค์กร ผู้บริหาร จะต้องมีความรู้ ผู้นำ กล่าวคือจะต้องกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง เช่น ระบบคิด การกำหนด วิสัยทัศน์ ความกล้าหาญในการตัดสินใจ ความยืดหยุ่น รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงภายนอก และมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการทำงาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาองค์กรให้สามารถปรับตัวได้ในสภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดภัยคุกคามต่าง ๆ เช่น ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา COVID-19 จะต้องมีการปรับรูปแบบในการทำงานขององค์กรให้ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสถานการณ์ หรือที่เรียกกันว่าการใช้ชีวิตแบบใหม่

การบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาจะมีประสิทธิภาพได้ จะต้องเกิดจากผู้บริหารที่รู้จักปฏิรูปตัวเองและพัฒนาองค์กรไปสู่ความสำเร็จที่ตั้งเป้าหมายไว้โดยมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในปัจจุบันและอนาคต มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานและติดต่อสื่อสารทั้งภายในองค์กรและหน่วยงานภายนอก โดยเป็นผู้นำที่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมที่นำองค์กรไปสู่เป้าหมาย

การบริหารสถานศึกษายุคโลกเปลี่ยนโลก

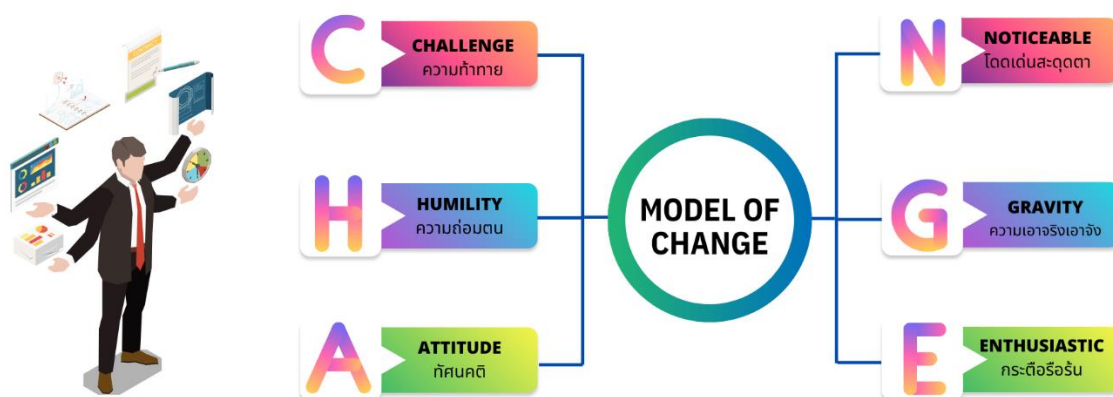
เมื่อโลกมีการเปลี่ยนแปลง องค์กรก็ต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และปฏิเสธไม่ได้ว่าการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) เกิดผลกระทบต่อการบริหารจัดการองค์กรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับรูปแบบการทำงานหรือการลดขนาดของการให้บริการให้มีความเหมาะสมกับการชีวิตในวิถีใหม่ และการที่จะปรับรูปแบบการทำงานหรือการตัดสินใจในการให้องค์กรเดินไปในทิศทางใดนั้นจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีเทคนิคหรือแนวทางในการบริหาร โดยเฉพาะด้านการศึกษาในยุคโลกเปลี่ยนโลกหลัง COVID-19 ดังนี้

1. ออกแบบการเรียนการสอนข้ามสาขาวิชา (interdisciplinary) การศึกษาในโลกที่ผ่านมามุ่งเน้นการพัฒนาทักษะแบบแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะทาง เช่น เมื่อเลือกเรียนวิศวกรรมแล้วก็ต้องเลือกเจาะสาขาแยกไปอีกอย่างวิศวกรรมเคมี วิศวกรรมไฟฟ้า เป็นต้น แต่เราต้องการทักษะที่ครบรอบด้านในอนาคตเพิ่มมากขึ้น และความสำคัญของทักษะความชำนาญแบบเฉพาะทางจะลดลง ดังนั้น แต่ละสาขาวิชาควรจะต้องมีความเชื่อมโยงมากขึ้นต้องรู้มุมมองทางมนุษยศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือสังคมวิทยาด้วยเพื่อที่จะประมวลข้อมูลได้ดียิ่งขึ้น ไม่เช่นนั้นเราก็จะเผชิญปัญหาเดิมที่แต่ละศาสตร์จะไม่เข้าใจในศาสตร์อื่น ๆ จนกลายเป็นความขัดแย้งเพราะไม่เข้าใจวิธีคิดของอีกฝ่ายหนึ่ง และถ้ามองมิติระดับปัจเจกเอง แต่ละคน ควรมีทักษะรอบด้านที่จับครบในตัวเอง จะทำให้เราสามารถทำอะไรหลายอย่างเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น สามารถแก้ไขสถานการณ์เวลาเจอเหตุการณ์ไม่คาดฝันได้ (resilient) อย่างไรก็ตาม ตอนนี้ การเรียนข้ามสาขานั้นมีปัญหาในตัวเองระดับหนึ่งจากการคิดเชื่อมโยงข้ามสาขาวิชาแล้วไม่รู้ว่าจะสกัดออกมาเป็นความเข้าใจ หรือเชื่อมโยงเป็นวิธีคิดตอนโยนอย่างไร ดังนั้นหลักสูตรสถานศึกษาและครูผู้สอนจะต้องปรับตัว โดยเริ่มใช้วิธีคิดข้ามศาสตร์เข้ามาปรับในหลักสูตรและรู้ว่าควรจัดการสอนอย่างไรให้นักเรียนเชื่อมโยง

ได้ ต้องย้ำว่าการเรียนแบบข้ามสาขาไม่ใช่แค่การเรียนหลายสาขาเท่านั้น แต่ต้องรู้ว่าต้องเชื่อมโยงหลายสาขาอย่างไร เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ใหม่ แล้วนำไปสู่การคิดค้นใหม่

2. การพัฒนา mindset และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (life-long learning) ตอนนี้ประเทศกำลังจะเข้าสู่สังคมสูงวัยเต็มรูปแบบ เราต้องมองด้วยว่าลักษณะการเรียนรู้แบบไหนจะเอื้อให้ผู้เรียนสามารถ มีการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิตที่เหลือของเขา ทำอย่างไรให้ผู้เรียนสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติ หรือเข้าถึงการอบรมทักษะใหม่ ๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถดูแลตัวเองให้มีคุณภาพได้มากยิ่งขึ้น

จากการวิเคราะห์ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กรจำเป็นต้องมีทักษะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงานควบคู่ไปกับความสามารถในการบริหารบุคลากร และได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในองค์กรด้วยความเต็มใจ ในสภาพแวดล้อมของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปผู้บริหารสถานศึกษา ยุคโลกเปลี่ยนโลกนี้ต้องใช้ความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนการบริหารงานซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นที่จะหาเส้นทาง ฝ่าฟันวิกฤตครั้งนี้ร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษาตามอัตลักษณ์การบริหารที่โดดเด่นด้วย Model of Change โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แผนภาพที่ 1 Model of Change

ที่มา : พัฒนาและสังเคราะห์โดยคณะผู้เขียน

C = Challenge (ความท้าทาย)

ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกเปลี่ยนโลกต้องเป็นผู้ขับเคลื่อนระบบกลไกการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและเกิดประสิทธิผลเชิงประจักษ์แก่สังคม กล่าวที่จะเผชิญกับความท้าทายในทุกรูปแบบ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจอย่างเร่งด่วน ฉับพลัน สามารถใช้องค์ความรู้และมวลประสบการณ์ที่มีเอาชนะ กับสิ่งที่ท้าทายได้ตลอดเวลา ไม่เกรงกลัวต่อความท้าทาย

H = Humility (ความถ่อมตน)

ความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกเปลี่ยนโลก ความอ่อนน้อมถ่อมตนต้องกลายเป็นคุณลักษณะที่เด่นชัด ยอมรับฟังความคิดเห็นของทุกคนและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอยู่เสมอ เพราะพลังของการร่วมมือกันจากทุกคนในสถานศึกษาภายใต้การบริหารของผู้บริหารจะเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาให้มีคุณภาพได้

A = Attitude (ทัศนคติ)

ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคเปลี่ยนโลกจำเป็นต้องมีทัศนคติที่ดีและกว้างไกล จะสะท้อนออกมาจากความรู้สึกนึกคิดภายในตัวของตัวเองสู่การปฏิบัติงานซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะหากบุคลากรมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร ต่อผู้บริหาร ต่อการทำงานและต่อเพื่อนร่วมงานแล้ว ย่อมทำให้การปฏิบัติงานของบุคลากรนั้นมีประสิทธิภาพ เมื่อเกิดปัญหาสามารถที่จะใช้ความพยายามในการแก้ไขปัญหาในสถานศึกษาให้สามารถดำเนินการไปได้ด้วยความเรียบร้อยอยู่เสมอ

N = Noticeable (โดดเด่น สะดุดตา)

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถและความเชี่ยวชาญด้านการบริหารงานที่เท่าทันทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกปัจจุบัน และสิ่งที่สำคัญคือต้องมีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ จนเป็นที่โดดเด่นสะดุดตา ซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยผลักดันให้การบริหารสถานศึกษาก้าวข้ามผ่านวิกฤตหรือสถานการณ์ต่าง ๆ นั้นไปได้ด้วยความภาคภูมิใจ

G = Gravity (ความเอาจริงเอาจัง)

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเอาจริงเอาจังและให้ความสำคัญกับทุก ๆ เรื่องแม้จะเป็นเรื่องเล็กน้อยก็ตาม สนใจในทุกรายละเอียด เอาจริงเอาจังจนสะท้อนออกมาวิถีชีวิต ทำให้คนอื่นสามารถเอาไปเป็นแบบอย่างที่ดีได้

E = Enthusiastic (กระตือรือร้น)

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความกระตือรือร้นจะนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่ร่วมกันตั้งไว้อย่างภาคภูมิใจ ความกระตือรือร้นคือความใส่ใจในสิ่งที่ได้รับมอบหมาย การเห็นความสำคัญ การเห็นคุณค่าของสิ่งที่ทำและสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างมีคุณภาพ

บทสรุป

วิกฤตในยุคโรคเปลี่ยนโลกครั้งนี้ถือเป็นโอกาสสำคัญในการจัดการศึกษาตามวิถีใหม่ หรือ New Normal ที่เป็นการปรับเปลี่ยนแนวคิดครั้งยิ่งใหญ่ที่ต้องสอดคล้องและเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโรคเปลี่ยนโลกนี้ต้องปรับเปลี่ยนตัวเองให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำพาองค์กรก้าวไปสู่โลกใหม่ที่สามารถรู้เท่าทันโรคอยู่ตลอดเวลา ด้วยการนำ Model of Change ไปไตร่ตรองและใคร่ครวญจนตกผลึกภายในตนเอง ผ่านการพัฒนาและแสดงออกมาเป็นการกระทำที่สามารถเห็นผลสำเร็จเชิงประจักษ์ได้ ซึ่งจะเป็นคุณสมบัติที่ดีของผู้บริหารยุคใหม่ที่กล้าเผชิญกับความท้าทายในทุกประ เภทรอบด้าน สามารถเอาชนะปัญหาอุปสรรคต่างๆด้วยการมีสติรอบคอบ รู้ตนอยู่เสมอว่ากำลังเผชิญกับวิกฤตหรือสถานการณ์ใด ใช้ความถ่อมตนในการเข้าถึงและเข้าใจผู้ร่วมงาน ซึ่งเป็นลักษณะที่ทุกคนพึงปรารถนาอยากที่จะเห็นผู้บริหารที่มีความเข้าใจและยอมรับฟังความคิด แม้ว่า จะเป็นเพียงปัญหาเล็กๆแต่ก็ถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญด้วยเช่นกัน ผวนกับความโดดเด่นของผู้บริหารสถานศึกษาที่สนใจและใส่ใจแม้เพียงเรื่องเล็กน้อยเพื่อบ่มบ่มหวังให้งานทุกงานได้มีคุณภาพด้วย

วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย

ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565)

ความสามารถที่ครบรอบด้านของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ใช้ความกระตือรือร้นในการบริหารงานอยู่ตลอดเวลา อันจะเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของผู้บริหารสถานศึกษายุคโลกเปลี่ยนโลก

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ เรตมอนด์. (2559). *ตัวบ่งชี้ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*.
คุรุภัณฑ์ติด สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
คณะรักษาความสงบแห่งชาติ. (2564, 30 กันยายน). *ประกาศกรมการปกครอง เรื่อง ยกเลิกการเรียกสำเนาบัตร
ประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้าน*.
ฉัตรชัย ดวงรัตนพันธ์. (2564). *COVID-19 Education Disruption ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาอย่างไร*.
<https://www.bangkokbiznews.com/columnist/966219>.
ตามพงศ์ เหลืองบริบูรณ์. (2560). *ย้อนรอยสงครามที่ไม่มีความจบ ตอน Black Death – National Science*.
[https://web2.nsm.or.th/other-service/1757-online-science/knowledge-inventory/sci-article/
science-article-nsm/4377-black-death.html](https://web2.nsm.or.th/other-service/1757-online-science/knowledge-inventory/sci-article/science-article-nsm/4377-black-death.html).
ธัญญา สุธรรมชัย. (2560). *Unlock Productivity Lesson*. <https://www.ftpi.or.th/2017/15010/>.
นันทิชา บุญละเอียด. (2554). *การปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*.
ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
พสุ เดชะรินทร์. (2564). *ความกลัวที่จะเปลี่ยนแปลง*. [https://www.bangkokbiznews.com/blogs/
columnist/962446](https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/962446).
101 Public forum : โรคใหม่ - โลกใหม่ - การเรียนรู้ใหม่ : อนาคตการศึกษาไทยยุคหลัง COVID-19.
(2563). (วิดิทัศน์). กรุงเทพฯ. ภูมิทัศน์ของเลี่ยมนาค.
ภูษิต ปลัณรัมย์ และคณะ. (2561). *การบริหารเวลา การบริหารชีวิต ตามวิถีพุทธในศตวรรษที่ 21, วารสารวิชาการ
ธรรมทรรคนัน. 18(2), 295-304*.
ยุทธชาติ นาทอม. (2564). *การบริหารสถานศึกษา บนฐานความปกติใหม่*. [http://www.journalgrad.ssru.ac.th/
index.php/8thconference/article/view/2545](http://www.journalgrad.ssru.ac.th/index.php/8thconference/article/view/2545).
วันเพ็ญ พุทธานนท์. (2563). *New Normal การศึกษาไทยกับ 4 รูปแบบใหม่การเรียนรู้*.
<https://www.thebangkokinsight.com/367124/>.
วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ. (2560, 31 มีนาคม). *การประยุกต์ใช้หลักธรรมพระพุทธศาสนาในการสร้างภาวะผู้นำของ
นักบริหาร. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 ระดับนานาชาติครั้งที่ 2 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น. จังหวัดขอนแก่น, หน้า 2141 – 2148*.
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). *ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564)*. <http://www.sukhothai.go.th/mainredcross/7l.pdf>.

- สุภาภรณ์ พรหมบุตร. (2563). *New normal กับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง*. <https://dsp.dip.go.th/th/category/2017-11-27-08-04-02/2020-06-29-14-39-49>.
- Asti Harkeni, et al. (2020). “Online Absention System As Implementation Of Asn Management In The New Normal Era In Jambi Province, *Ilomata International Journal of Management*. 1(4), 249-258.
- Feryl Ilyasa, et al. (2020). Environmental Education for Prevent Disaster: A Survey of Students Knowledge in Beginning New Normal of COVID-19, *International Journal on Advanced Science, Education, and Religion*, 3(2) , 1-8.
- “7 ways to help teachers succeed when schools reopen” (2020). (Slide). Bangkok : EDUCA.
- Shidiq GM, Herawan E. (2020, 21 October). Adaptation to New Habits: School-Based Financing Strategies for Public High School During the Covid19 Pandemic, Proceeding of the 4 th International Conference on Research of Educational Administration and Management, West Java, Indonesia, *ATLANTIS PRESS*. 526, 235-240.
- Hidayah N, Hanafi H, Ramli M, Rofiqoh. (2020, 7 November). Student’s Meaning of Life Based on Resilience in New Normal Era, Proceeding of the 1st International Conference on Information Technology and Education, East Java, Indonesia, *ATLANTIS PRESS*. 508, 239-244.
- Fathiyatussa’adah U. (2020, 21 October). Islamic Boarding School Learning Management in New Normal Era, Proceeding of the 4 th International Conference on Research of Educational Administration and Management, West Java, Indonesia, *ATLANTIS PRESS*. 526, 440-443.
- “The World Economic Forum COVID” (2020). (Slide). Geneva, Switzerland: World Economic Forum.